

**Wie is er
bang voor
hedendaagse
kunst?**

Wie is er bang voor hedendaagse kunst?

Een gids van A tot Z over de kunstwereld

Kyung An en Jessica Cerasi

Omslag: Rob Sweere, *Heads nr. 2* | 2014
Staal en hout, 2 × 2 m, object 4,2 m hoog, 1,2 m breed
Collectie Rob Sweere
Foto: Rob Sweere
www.robsweere.com

© 2016
Uitgeverij TERRA
Terra maakt deel uit van Uitgeverij TerraLannoo bv
Postbus 97
3990 DB Houten, Nederland
info@terralannoo.nl
www.terralannoo.nl

Vertaling: Ernst Schreuder
Redactie Nederlandse editie: Jaap Verschoor / Kantoor Verschoor
Boekmakers, Heemstede
Zetwerk: Peter Verwey Grafische Producties, Heemstede
Ontwerp omslag: hans delnoij grafisch ontwerp, Overpelt (B)

Eerste druk, 2016

ISBN 978 90 8989 716 9
NUR 640

Copyright © 2016
Voor het eerst verschenen als *Who's Afraid of Contemporary Art?*
bij Thames & Hudson

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand,
of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig
andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
de uitgever.

Inhoud

	Wie is er bang voor hedendaagse kunst?	8
A	Art, What For? Waar gaat het eigenlijk over? Van idee tot kunstwerk	10
B	Bringing You Up to Speed Hoe zijn we hier gekomen? Hedendaags vóór hedendaags	14
C	Contemporary Wat maakt het zo hedendaags? Tino Sehgal, <i>Dit is zo hedendaags</i> , 2005	18
D	Dream Academy Hoe worden kunststudenten kunstenaars? Stagiairs	22
E	Emperor's New Clothes Wat maakt het kunst? Piero Manzoni, <i>Stront van de kunstenaar</i> , 1961	26
F	Flashmobs Wat staat er op de wereldkunstkalender? Biënnale van Venetië	30
G	Geeks and Techies Wanneer werd het allemaal zo technisch? Internetkunst	34
H	Histories Wiens verhaal is het verhaal over kunstgeschiedenis? Guerrilla Girls	38

- I It's the Thought That Counts** 44
Kan een concept een kunstwerk zijn?
Felix Gonzalez-Torres, 'Gemorst snoepgoed', 1990-1993
- J Joining the Dots** 50
Wat doen curatoren?
Het tentoonstellingschema, van idee tot opening
- K Knowing Your Audience** 56
Kan kunst werkelijk voor iedereen zijn?
Amusement
- L Lovers and Haters** 60
Wie beslist wat ertoe doet?
Turnerprijs
- M Money, Money, Money!** 64
Waarom is kunst zo duur?
De 'zakenkunstenaar'
- N Next Big Thing** 70
Wat is de rol van galeries?
Art Basel
- O Oh No You Didn't!** 76
Is dat nou echt nodig?
Santiago Sierra
- P Picasso Baby** 80
Waarom wil iedereen de kunst in?
Kanye West, een minimalist in een rapperslichaam
- Q Quality Control** 84
Wat is de rol van musea?
Museumacquisities
- R Rattling the Cage** 90
Kan kunst een betere wereld opleveren?
Tania Bruguera

S	Stage Presence	94
	Wat is performancekunst? Marina Abramović	
T	TLC: Tender Loving Conservation	98
	Hoe kunnen we ervoor zorgen dat onze kunst voortleeft? Als nieuwe media 'oude' media wordt	
U	Under Construction	102
	Hoe zouden musea eruit moeten zien? Het cultuureiland Saadiyat	
V	Visitor Activated	106
	Mag ik het aanraken? Yayoi Kusama, <i>The Obliteration Room</i> , 2002–heden	
W	WTF?!	110
	Waar sta ik in godsnaam naar te kijken? Internationaal kunstjargon	
X	X Marks the Spot	116
	Wat is de rol van openbare kunst? Banksy voor iedereen	
Y	Yesterday, Today and Tomorrow	120
	Hoe is de kunstwereld aan het veranderen? Fundraising	
Z	Zoning Out	124
	Waarom zou je je druk maken? Theaster Gates, <i>Dorchester-projecten</i> , 2009–heden	
	Dieper graven	128
	Fotoverantwoording	132
	Register	134

Wie is er bang voor hedendaagse kunst?

Toen we nog maar net als curator begonnen waren, hadden we vaak ongemakkelijke gesprekken met vrienden en familie. Hoewel ze onder de indruk waren van onze eerste museumbanen, kregen we lege blikken en wrange glimlachjes als we ons werk probeerden uit te leggen – of het nu ging om het krijgen van vergunningen voor een zuil van menselijk vet op een tentoonstelling (ja, echt) of over de gruwelijke ontdekking dat de schoonmaker een van de kunstwerken op een tentoonstelling in de vuilnisbak had gegooid (ook waar). Vrienden en familie buiten de kunstwereld dachten dat een curator moest beslissen hoe schilderijen het beste in een ruimte moeten worden opgehangen. Als ze hoorden dat het toch een beetje anders werkt, veranderde hun verbazing en konden ze er gelukkig ook om lachen.

A-Z oplossingen

De vragen die in dit boek aan de orde komen keren regelmatig terug in discussies over kunst en zijn exemplarisch voor de frustraties die er over hedendaagse kunst bestaan. Wij hebben dit soort vragen teruggebracht tot een lijst van zesentwintig, van A tot Z, met voor elke vraag een hoofdstuk. Hoewel het allemaal heel redelijke vragen zijn, durven veel mensen ze niet te stellen en geeft de kunstwereld er over het algemeen geen begrijpelijk antwoord op. Wij beantwoorden zo nuchter mogelijk alle vragen over hedendaagse kunst en de wereld eromheen om zo nieuwe manieren van denken over deze kunst te introduceren.

Elk hoofdstuk bestaat uit twee onderdelen: een tekst die zich op de gestelde vraag richt en een overzicht van het onderwerp biedt, en een paragraaf die een specifiek kunstwerk, evenement of vraagstuk belicht. Die laatste beschrijving raakt de kern van het onderwerp of biedt een ander perspectief. Hoewel elk hoofdstuk een op zichzelf staande inleiding op een aspect van de hedendaagse kunst of de kunstwereld is, zijn ze allemaal onderling verbonden. We hebben deze verbindingen duidelijk proberen te maken door in de tekst naar andere hoofdstukken te verwijzen. Zo kunnen lezers hun eigen weg in het boek vinden. Daar komt bij dat de productie en interpretatie

van hedendaagse kunst sterk verbonden is met de kunstwereld, haar systemen en haar geschiedenis; om iets van het ene aspect te begrijpen, moet je ook kennis van de andere aspecten hebben.

Wie is er bang voor hedendaagse kunst? laat je anders naar kunst kijken en geeft je houvast om te besluiten wat je mooi vindt. Ook biedt het antwoorden om het debat over hedendaagse kunst te volgen. Als we het met vrienden ontspannen over complexe onderwerpen als nieuwe technologie, een arthousefilm of de volgende verkiezingen kunnen hebben, waarom zou een discussie over hedendaagse kunst dan anders werken? Het is inderdaad een specialistisch onderwerp, maar net als veel alledaagse, algemene, actuele onderwerpen leent hedendaagse kunst zich uitstekend om aan de eettafel te bespreken.

We nodigen je uit voor deze reis van A tot Z door alles wat de kunstwereld te bieden heeft en we hopen dat je aan het eind inziet dat er niets is om bang voor te zijn. Hedendaagse kunst bijt niet, en kan heel goed intellectueel bevredigend en tegelijk hartstikke leuk zijn.

We zijn dankbaar dat onze vrienden en families onze passie en ons werk wilden begrijpen. Door hun oprechte onwetendheid waar te beginnen inspireerden zij ons om dit boek te schrijven.

Kyung An en Jessica Cerasi

Art, What For?

Waar gaat het eigenlijk over?

Wat trekt miljoenen mensen elk jaar naar kunstmusea → zie Q? Waarom besteden mensen ongelooflijke bedragen aan kunst → zie M? Wanneer besloot elke stad dat er een waanzinnig ogend kunstmuseum moest komen → zie U? Waarom gaan er zo veel studenten naar een kunstacademie, terwijl een doorbraak als kunstenaar onwaarschijnlijk lijkt → zie D? En waarom voelen zo velen zich tot dit alles aangetrokken? Kortom, waarom kan kunst ons wat schelen?

Omdat kunst iets teweegbrengt. Op zijn meest elementaire niveau biedt kunst een onderbreking aan de sleur van het dagelijks leven, tilt het ons op door ons uit te nodigen iets buitengewoons te ervaren. Maar op zijn best is kunst ongelooflijk ambitieus. Het vraagt ons om na te denken over grotere levensvragen, toont onze vooroordelen en daagt uit tot aannames waarvan we nooit wisten dat we ze hadden → zie O. En als het werkt kan dat schokkend zijn, onze emoties raken en een gezamenlijk bewustzijn aanboren bij mensen met verschillende levenservaringen.

In een tijdperk waarin conflicten zo snel kunnen escaleren en politiek denken zo kan polariseren en vastroesten, biedt kunst een kans om vragen te stellen, te provoceren en te verbeelden. Kunst stimuleert het debat en moedigt aan tot een gesprek met anderen. Omdat kunst niet één perspectief voorschrijft, maar meerdere benaderingen toestaat → zie K. Met het tonen dat dingen vanuit verschillende invalshoeken kunnen worden benaderd, vormt kunst, in zijn puurste vorm, een uitdaging voor de status quo. Ze toont dat dingen niet hoeven te zijn zoals ze zijn en dit maakt kunst een drijvende kracht voor verandering → zie R.

Evenmin als onze huidige wereld ligt de huidige kunst vast, maar schuift en groeit voortdurend. Hedendaagse kunst benadrukt ons heden en biedt de gelegenheid om onze ervaring naast die van kunstenaars te leggen en de wereld samen met hen zin te geven → zie Y. Toen ze haar rol als kunstenaar beschreef, verklaarde de fotografe Catherine Opie, bekend om haar beelden van gemeenschappen en landschappen van het hedendaagse

Amerika: 'Een van de redenen die mij op het idee brachten om uitingen van mijn tijd te creëren, is niet alleen mezelf erin vinden, maar ook de ongelooflijke menselijke behoefte.'

Evenmin als onze huidige wereld ligt de huidige kunst vast, maar schuift en groeit voortdurend. Hedendaagse kunst benadrukt ons heden

Het zijn deze onophoudelijke drang om vragen te stellen en de constante zoektocht naar begrijpen die grote kunstenaars zo inspirerend en fascinerend maken. Voor vrijwel elke kunstenaar die de beproevingen van de kunstwereld doorstaat, is kunst maken een dwang, een manier van zingeving. Of de motivatie uit persoonlijke ervaringen voortkomt of het doel meer naar buiten gericht en politiek is, het maken van kunst vergt moed. Uiteindelijk is het maken van een kunstwerk een stukje van jezelf aan de wereld geven - met het risico op veroordeling - en je gedachten verkondigen - als waard om kennis van te nemen. Het maken van kunst is als het aangaan van een avontuur waarvan je niet weet waar het eindigt, zonder angst om te falen of garantie op een beloning. Dat vraagt moed. Het zijn deze risiconemers met al hun bijzondere kunst die ons inspireren. Laten we bij onze reis door de kunstwereld de woorden van de legendarische kunsthistoricus E.H. Gombrich in gedachten houden: 'Er bestaat niet zoiets als kunst. Er zijn alleen kunstenaars.'

Van idee tot kunstwerk

Hoewel we kunst als een creatie van één kunstenaar zien, is de waarheid vaak dat er honderden mensen bij betrokken zijn. Inderdaad, het is de kunstenaar die het idee genereert, maar om dit idee tot bloei te brengen en aan het publiek te laten zien is een hele reeks mensen nodig.

Neem bijvoorbeeld het werk van de Ghanese kunstenaar El Anatsui. Anatsui staat bekend om zijn grootschalige metalen wandsculpturen, gemaakt met behulp van duizenden kroonkurken afkomstig van lokale recyclestations. In zijn werkplaats in Nsukka, Nigeria, werkt Anatsui samen met een uitgebreid team van assistenten om de kroonkurken te vouwen, te verfrommelen en te pletten, en ze zorgvuldig te rangschikken in een ingewikkeld en kleurrijk patroon.

In principe geeft Anatsui geen instructies, waardoor deze werken bij elke installatie nieuwe vormen aannemen. Elke keer spelen ze in op de bijzonderheden van de ruimte waar ze worden tentoongesteld. Op de ene plek hangen ze misschien aan de muur, op een andere zijn ze gevouwen op de grond geplaatst. Ooit werden enkele werken zelfs over een heg gedrapeerd toen ze in een tuin werden getoond. Deze beslissingen bij het tonen worden genomen in samenwerking met het installatieteam: curatoren en conservatoren die de kunstenaar adviseren hoe zijn werk het beste getoond kan worden → zie J, → zie T. Het optillen van deze zware en delicate sculpturen vereist een team van getrainde kunstwerkers, naast een paar hoogwerkers. Het bereiken van het golvende effect is een ingewikkelde taak voor technici die geschoold zijn in het complexe systeem van steunen en fixeren. En laten we al het personeel van het museum waar het kunstwerk wordt getoond niet vergeten → zie Q, noch dat van de galeries waar de verkoop plaatsvindt om de productie te financieren → zie N.

Uiteindelijk is het allemaal teamwork. Of de kunstenaar alleen met een paintbrush of met een heel productieteam werkt om een idee tot leven te wekken, er is een hele kunstwereld nodig om het werk met anderen te delen.

Installatie van El Anatsui's *Earth's Skin*, 2007, in het Brooklyn Museum, New York.

Bringing You Up to Speed

Hoe zijn we hier gekomen?

Vragen als ‘Wat is kunst?’ of ‘Hoe is het geworden wat het nu is?’ zijn moeilijk te beantwoorden, niet in het minst omdat kunst altijd verschillende dingen voor verschillende mensen betekent. Door de geschiedenis heen heeft elk tijdperk zijn eigen vragen gesteld die onuitwisbaar onze huidige interpretaties hebben vormgegeven. Als we hedendaagse kunst zin willen geven, moeten we kijken naar ontwikkelingen in de kunst in de afgelopen twee eeuwen. Eeuwenlang werd kunst gemaakt door een handvol beroemde genieën en talloze onbekenden, gewoonlijk in dienst van een machtige mecenas: een vorst, religieuze sekte, de staat of de rijken. Of het was om de woorden van God te illustreren, een historische gebeurtenis vast te leggen, een geliefde te portretteren of gewoon je rijkdom te laten zien, kunst werd in de eerste plaats met een doel gemaakt om daarna te worden gewaardeerd.

Pas in het 17de-eeuwse Europa, aan het prille begin van de Verlichting, ontstond het idee van kunst zoals we het nu kennen. Terwijl intellectuelen de rede gebruikten om bestaande ethische, bestuurlijke en religieuze systemen uit te dagen, probeerden kunstenaars de kunst te emanciperen, los van de behoefte om te onderwijzen, te vermaken of te moraliseren. Deze beweging werd sterker in de 19de eeuw, toen de Franse kunstcriticus Théophile Gautier (1811-1872) zijn ‘kunst om de kunst’ begon te promoten. Hij beweerde dat kunst zijn eigen waarde had en benaderd moest worden zonder verwijzing naar de geschiedenis, politiek, moraal of religie. Deze benadering veranderde voor altijd hoe we kunst maken en begrijpen.

Zodra kunstenaars durfden te betwisten wat kunst altijd geweest was, opende zich een schat aan mogelijkheden. De moderne kunst werd geboren toen kunstenaars stijlen uit het verleden begonnen te verwerpen en werken gingen maken die geïnspireerd waren door de moderne maatschappij. Deze nieuwe kunst weerspiegelde de radicale ontwikkelingen in de technologie, het vervoer en de industrie, en de ongekende invloed daarvan op de sociaaleconomische omstandigheden in die tijd. Gedurende de afgelopen eeuw zijn de manieren waarop kunst wordt gemaakt

Kunstenaars van alle tijden zijn producten van hun tijd en cultuur. De veranderende omstandigheden in hun omgeving hebben de kunst gevormd tot wat ze vandaag is geworden.

enorm uitgebreid. Er zijn complexe configuraties van onbepaalde materialen → zie T, bewegende beelden → zie G, performances → zie S, en ideeën → zie I, naast traditionele olieverf op doek en materialen als inkt, marmer en brons. Dankzij de inspanningen van verschillende pioniers is de kunst uit eeuwenoude beperkingen gebroken: beperkingen ten aanzien van hoe kunst eruit zou moeten zien en welke onderwerpen behandeld zouden moeten worden.

Kunst is niet toevallig in dit stadium terechtgekomen.

Kunstenaars van alle tijden zijn producten van hun tijd en cultuur. De veranderende omstandigheden in hun omgeving hebben de kunst gevormd tot wat ze vandaag is geworden. De 18de-eeuwse industrialisatie en technologische vooruitgang leidden in de 19de eeuw tot de camera. Fotografie overschaduwde al snel de eeuwenoude rol van de schilderkunst om de wereld vast te leggen. Maar het duurde bijna een eeuw voordat mensen het idee afschudden dat foto's louter visuele documenten waren en fotografie officieel als een medium voor artistieke expressie werd geaccepteerd. Meer recentelijk hebben de Tweede Wereldoorlog, de Koude Oorlog, de uitvinding van internet, het postkolonialisme en het begin van de globalisering permanent de manier beïnvloed waarop we kunst maken, erover denken en haar bespreken. Deze ontwikkelingen openden onze ogen voor het feit dat er niet slechts een verhaal van de kunst is, maar even veel verhalen als culturen → zie H.

En hiermee zijn we in het heden aangekomen. In tegenstelling tot wat sommigen beweren, heeft hedendaagse kunst zijn verleden niet verloochend. Patronage bestaat nog steeds in een of andere vorm, kunstenaars zijn nog altijd bekwame vaklieden en kennis van de kunstgeschiedenis is nog steeds enorm belangrijk om kunst te maken. De kunstwereld is echter veel uitgebreider en het gebied van de kunstgeschiedenis veel breder dan ooit tevoren. Nu we de context hebben bepaald, kunnen we de hedendaagse kunst induiken en wordt het tijd om te zien waar alle ophef over gaat.

Hedendaags vóór hedendaags

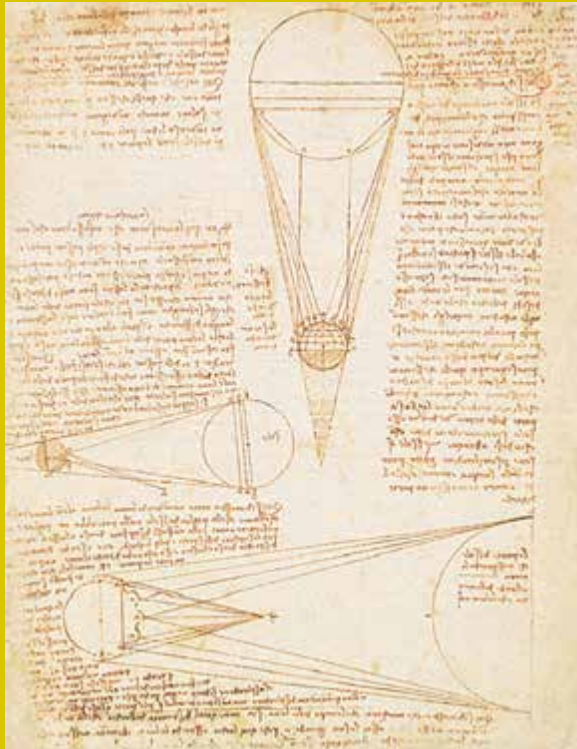
Hoewel de neiging om de regels te overtreden je misschien anders deed vermoeden, is hedendaagse kunst geen credo om alles te verwoesten wat er eerder was. Kunstenaars en curatoren kijken altijd terug naar kunstenaars uit het verleden, die vergelijkbare onderzoekslijnen volgden en wier creatieve antwoorden ook voor hedendaagse vraagstukken oplossingen kunnen aandragen.

Leonardo da Vinci was niet alleen de schepper van Mona Lisa's mysterieuze glimlach en het schitterende *Het Laatste Avondmaal* (1495-1498), maar ook een pionier in de wetenschap, wiskunde, anatomie, botanie en astronomie. Zijn verlangen om de menselijke anatomie en beweging exact weer te geven, bracht hem tot ongekende methoden, zoals ontleding, een praktijk die in de 15de eeuw strikt illegaal was. Als een echte renaissanceman zag Da Vinci wetenschap en kunst niet als aparte grootheden. Hij was geobsedeerd door de nieuwe wetenschappelijke en technische ontwikkelingen uit die tijd. Zijn multidisciplinaire benadering, experimentele geest en onwil om compromissen te sluiten zijn nog steeds te zien in het werk van veel kunstenaars van vandaag.

Ook de Spaanse hofschilder Francisco Goya reageerde sterk op de vraagstukken van zijn tijd. In een aantal werken vertoont hij sterke overeenkomsten met kunstenaars die met tegenwoordige sociale en politieke kritiek werken → zie R. Goya staat nu vooral bekend om een reeks prenten die pas na zijn dood werden tentoongesteld: *Verschrikkingen van de oorlog* (1810-1820), zijn antwoord op de Spaanse Onafhankelijkheidsoorlog van 1808-1814. Deze afbeeldingen van verminking, marteling en verkrachting zijn krachtige commentaren op de invloed van het conflict op gewone mensen. Zijn schilderijen kregen een donkerder karakter tegen het eind van zijn leven, naarmate zijn mentale en fysieke toestand verslechterde. Goya's *Zwarte schilderijen* (1819-1823) illustreren zijn groeiende verbittering over de maatschappij.

Al voordat de term 'hedendaagse kunst' opgang deed → zie C, had elke historische periode zijn eigen 'hedendaagse' kunstenaar. Terugkijkend is het fascinerend te bedenken dat deze kunst die nu zo antiek lijkt, in haar eigen tijd in veel opzichten overeenkomt met de huidige moderne kunst.

Een bladzijde uit Leonardo da Vinci's *Codex Leicester*, 1510, een verzameling wetenschappelijke geschriften met bespiegelingen over astronomie, fossielen, lucht en water.

Contemporary

Wat maakt het zo hedendaags?

Wat bedoelen we als we het over 'hedendaagse' kunst hebben? Er verschijnt een vaag beeld: iets recent, mogelijk onbegrijpelijk. Maar hoe definiëren we het hedendaagse eigenlijk? Is het de kunst van de afgelopen tien, twintig, vijftig jaar? Houdt iets op met hedendaags te zijn als de kunstenaar sterft? Of als het werk begint te verouderen? Eigenlijk bestaan hier geen echte regels voor. Het begrip 'hedendaagse kunst' dateert van de jaren 1930, toen moderne kunst voor het eerst als een beweging werd gedefinieerd – veel avant-gardistische 'moderne' kunst die met de traditie gebroken had werd opeens met 'hedendaags' aangeduid. Sindsdien is het 'hedendaagse' een tijdsbestek, verankerd in het heden, altijd voorwaarts gericht en met de geschiedenis in zijn kielzog.

Maar hoe ver gaat het terug? Historici zijn het erover eens dat de jaren 1960 en 1970 een belangrijk breekpunt vormden: in deze jaren kwamen pop art, minimalisme → [zie E](#), performance → [zie S](#) en nieuw mediakunst → [zie G](#) op. Deze periode markeerde een moment waarop artistieke ontwikkelingen niet langer werden voorafgegaan door coherente bewegingen en artistieke groepen. Niet langer kon de artistieke avant-garde eenvoudig aan een stad of een groep mensen worden toegeschreven. Ze bestond tegelijk op vele plaatsen – de 'global village' was geboren.

De artistieke productie is nu zo divers, zo gevarieerd, dat met elk nieuw tentoonstellingsconcept een aantal kleine bewegingen kan worden gevestigd en ontbonden. En dit is misschien een van de redenen waarom 'hedendaags' voor een meer specifieke terminologie of meer gedefinieerde artistieke bewegingen is komen te staan. Dit ene woord absorbeert aangenaam de veelvoud aan kunstvormen van vandaag in één categorie. De portretten van Lucian Freud, de ballonsculpturen van Jeff Koons → [zie M](#), de performances van Marina Abramović → [zie S](#) en de concepten van Joseph Kosuth → [zie I](#): allemaal vallen ze onder de paraplu van dit steeds groter wordende kader.

In deze zin kan 'hedendaags' gezien worden als een thematische categorisering in plaats van een zuiver chronologische. Hoewel tijdskaders handig zijn bij het aanbrengen van grenzen, herkennen

we ‘hedendaagse’ kunst negen van de tien keer als we het zien, niet door de begeleidende tekst te lezen. Het is kunst die zich uitspreekt tegen onze mondiaal beïnvloede, cultureel diverse en technologisch oprukkende wereld.

Hoewel tijdkaders handig zijn bij het aanbrengen van grenzen, herkennen we ‘hedendaagse’ kunst negen van de tien keer als we het zien, niet door de begeleidende tekst te lezen.

Het interpreteren van het huidige moment is zelden een eenvoudige taak en zingeving aan de wereld van vandaag vereist innovatieve technieken en nieuwe benaderingen. Kunstenaars gebruiken vaak media die hun ideeën naar hun gevoel het passendst illustreren, of het nu om schilderijen, sculpturen, film, fotografie, performance of nieuwe technologieën gaat. Ideeën, politieke beschouwingen en emotionele antwoorden kunnen belangrijker zijn dan de esthetische uitvoering → zie I. Veel kunst uit de afgelopen decennia is verbonden met een bepaald vraagstuk (zoals feminisme, aids-bewustzijn of landgebruik) of verkende het menselijk tekort als een soort toegepaste filosofie. Door ons uit te nodigen tot reflectie op de wereld waarin we leven en op de vragen waar we mee geconfronteerd worden, vormt de huidige hedendaagse kunst een acuut sociaal geweten → zie Z. Er zijn meer kunstenaars die rond sociale issues werken dan ooit tevoren, als antwoord op de manier waarop ons heden verschuift. Naarmate de wereld vooruitgaat, ontwikkelen zich onze meningen en veranderen onze opvattingen, net als de ‘hedendaagse’ kunst.

Tino Sehgal,

Dit is zo hedendaags, 2005

Stel je voor dat je een kunstmuseum binnenwandelt, benieuwd naar wat je te zien krijgt, als plotseling vanuit het niets drie suppoosten op je af springen. Ze zwaaien met hun armen, wiebelen met hun vingers en staan helemaal te trillen. Ze draaien om je heen en zingen met bevlogen stem: 'Oh, dit is zo hedendaags, hedendaags, hedendaags.' Voordat je door hebt dat dit eigenlijk helemaal geen suppoosten zijn, keren ze terug naar hun plek en maken ze nog een klein dansje, 'Dit is zo hedendaags!' Oh ja, is dat zo?

Hoe kunnen we dat vaststellen? Wat is het dansje überhaupt? Geen performance – Sehgal schuwt het woord. De deelnemers, variërend van museummedewerkers tot kinderen, worden 'tolken' en geen 'performers' genoemd, want 'performance' roept het beeld op van een traditioneel passief theaterpubliek. In plaats daarvan beschrijft Sehgal het als een 'geconstrueerde situatie' die de conventionele flow van een museumbezoek onderbreekt en uitnodigt tot deelneming van individuen. Het is ook geen object. In plaats van een object geeft hij ons een spel en spelregels die een groeiende betekenis mogelijk maken door de interactie tussen de tolken en de gekozen bezoeker. Sehgal meent dat er sowieso te veel spullen in de wereld zijn en voor zijn werken is nooit enig materiaal nodig → [zie I](#). Dat betekent geen geschreven instructies, geen catalogi en geen foto's. Als je zijn werk wilt kopen, is er geen contract of papierwerk. Je moet hem gewoon op zijn woord geloven in het bijzijn van een notaris.

Dus, is het zo hedendaags? Natuurlijk! In 2005 was de kunstwereld misschien nog niet klaar voor Sehgal's dansende suppoosten, maar terugkijkend lijkt de verontwaardiging die hij aanvankelijk opriep een beetje misplaatst. Het werk leek net zo natuurlijk bij de wereld van de hedendaagse kunst te horen als een stapel stenen of een blikje stront → [zie E](#). Het blijft de regels breken en verandert het karakter van het spel, een bewijs dat hedendaagse kunst grenzen kan verleggen en onophoudelijk kan regenereren. En altijd 'oh zo hedendaags' blijft.